

Modernismens mangearmede blæksprutte

Peter

Stein Larsen tilbyder en god og stimulerende rejse gennem den nordiske lyrik. Høj professionel klasse og venligt stemt over for læseren

af Torben Brostrøm

Engang kaldtes de litterære studier på universiteterne 'almindelig og sammenlignende litteraturhistorie'. Den komparative metode lagde an på at bevise forfatteres direkte påvirkning af eftertiden vækker eller andre forhold. Iagttagelser af ligheder og slægtskaber måtte påvise årsagssammenhænge af biografisk eller anden personlig karakter. Og den slags tilfredsstiller stadig almindelig nysgerrighed, men har også ført til forfygtigelse eller manglende interesse for teksternes egentlige karakter, noget, som både ideologikritikken og den litterære nykritiks nærlæsninger på hver deres måde har gjort op med.

Derfor har man kunnet tale om litteraturhistoriens krise, hvad angår dens idegrundlag og metoder. Men komparatismens ånd er ikke sådan gået bag ad dansen, idet den inklinerer for mere synkroner end historiske synspunkter og f.eks. kalder

påvirkninger for intertekstualitet, der lyder svært, men er meget lettere, eller den går i tjeneste hos tematiske eller genrestyrede studier uden at sætte netop nærlæsningen til side. Eksempler er Søren Baggens *Sonderinger i den panerotiske linje i dansk lyrik* (1996), Klaus P. Mortensens *Himmelstormerne, en linje i dansk naturlyrik* (1993), Thomas Bredsdorffs *Dansk litteratur set fra Månen om sjælen i digtningen* (2006).

Kombinatorik

Digte er yndede objekter for nøjeregnende iagttagelse og kombinatorik. Ikke mindst de modernistiske, der nu i mange år er blevet tolket på livet løs i enkeltstudier og på kryds og tværs. Hvert universitet har så at sige sin modernismeforskning. Kendt for sin særlige litteraturpolitik er 'Kolding-skolen' og dens mange studier af 'det formelle gennembrud' i nyere lyrik under ledelse af Anne-Marie Mai, mens Aalborg-skolen har en bredere og i mine øjne rigtigere opfattelse af modernismehistorien, som Anker Gemzøe og Peter Stein Larsen organiserer den. Derfra kom forrige år Louise Mønsters læsninger i det 20. århundredes nordiske lyrik, *Nedbrydningens opbyggelighed*, en ph.d.-afhandling under professor Stein Larsen, der nu har samlet sine egne

perspektivgivende studier i samme emneområde under den dunkeltfunklende titel *Nattehimlens poetik*, der egentlig kun vedrører et afsluttende emneorienteret essay. Han går ellers ganske langt i detaljeret demonstration af intime forbindelser mellem stjernelyrikere i Norden, ikke mindst de andres lysvirkninger på de danske. Hertil slutter sig to afsnit om den amerikanske forbindelse i ny dansk poesi (Allen Ginsberg, Wallace Stevens, John Ashbury) og tyske spor i dansk efterkrigslyrik (Stefan George, Rilke, Georg Trakl, Gottfried Benn, Kurt Schwitters), fordelt på generationer.

Livsangst og rytme

Bogen er ikke som hans disputats *Drømme og dialoger* en strengt styret analyse af

poetiske strategier og traditioner i dansk lyrik anno 2000, men en friere samling essays om enkelte digtere, således om Tom Kristensens særlige ekspresionisme og sammenhængen mellem livsangst og ny rytmik, om Jørgen Sonne, en fintmærkende, prægnant betragtning af de internationale horisonter i hele hans forfatterskab og dets forhold til imagisme og surrealisme. Her kunne dog også være nævnt Sonnes tidlige, nære slægtskab i artistisk raffinering med den svenske 1950'er-lyrik i Lund, nu vi er ved komparatismen. Fornylelse er der ellers også i behandlingen af Per Højholt, der ikke kun anskues ud fra den sædvanlige skriftmætning, som Højholts egne teoretiske og litteraturkritiske udtalelser så ensidigt ansporer til. Interessant er netop kombinationen af formsprog og psykologisk-eksistentielle betydningssystemer.

Finn Stein Larsens fiskefærd er en god og stimulerende rejse gennem nordiske søveje og underjordiske kanaler, hvor han med sikkert øje dissekerer byttet

Højholt er meget andet end en illusionens ironiker. Hans egen kategoriske afvisning af Johannes V. Jensens Riffjerg-linjen i dansk lyrik dækker i virkeligheden det stik modsatte, hævder Stein Larsen.

Og digterens dyrkelse af 'intetheden' er en overføring af den forkætrede symbolismes metafysik til energien i afdækningen af sprogets skjulte kræfter. Digterne

er ikke selv de pålideligste komparatister.

De følgende kapitler går tæt på Edith Södergrans og hendes indflydelse på bl.a. Thorkild Bjørnvig, Gustaf Munch-Petersen og Tom Kristensen. Erik Lindegrens direkte indvirkning på Ivan Malinowski, Riffjerg og Højholt med svenskerens navnkundige digtsamling *mannen utan väg* (1942) og dens poetiske særprog: »den måske allervigtigste port, gennem hvilken eksperimenterende international digtning for over 60 år siden stormede ind i den tilforladelige nordiske poesi.«

En noget mindre, men utvetydig betydning har den nu afdøde norske Tor Ulven haft på en yngre generation af danskere med sin koncentrerede billedstyrke og dunkelt nættede formsprog.

Alt sammen er det sat i relation til eksisterende modernismeteorier som enten strukturelt eller funktionelt begreb, modalt eller epokalt, desuden i store ekskurser om metafor og metonymi og om Oehlenschläger som polyfon poet, noget af det som opsamling og udvidelse af betragtninger fra Stein Larsens tidligere værker, disputatsen og *Modernistiske outsiders* fra 1998.

Modernisme er som ofte sagt en manglearmet blæksprutte - og som endnu fle-

re langfingrede forskere har søgt at indfange. Nettet er stormasket, så modernismen i bestemt form næppe kommer levende i land. Men Finn Stein Larsens fiskefærd er en god og stimulerende rejse gennem nordiske søveje og underjordiske kanaler, hvor han med sikkert øje dissekerer byttet og konstaterer familienskaber og særarter med næsten dna-lignende akkuratse - komparativt set af høj professionel klasse, tilmed venligt stemt over for læseren.

bogdebat@information.dk

Nattehimlens poetik

- Peter Stein Larsen
- Forlaget Spring
- 321 sider
- 349 kroner

